

مسئولیت مدنی ناشی از ترک فعل منجی غریق

با نگاهی بر قانون مجازات اسلامی جدید

www.ketab.ir

علیرضا اکبری بنی

سرشناسه	: اکبری بنی، علیرضا، ۱۳۶۹ -
عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc.
عنوان و نام پدیدآور	: مسئولیت مدنی ناشی از ترک فعل منجی غریق با نگاهی بر قانون مجازات اسلامی جدید/مؤلف علیرضا اکبری بنی.
مشخصات نشر	: تهران: گروه آموزشی مدرس: سنجش و دانش، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۱۷۱ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۶۱۷۸-۱۴-۳
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
موضوع	: جرم ترک فعل -- ایران
موضوع	: Omission, Criminal -- Iran
موضوع	: جرم ترک فعل (فقه)
موضوع	: Omission, Criminal (Islamic law)
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۷BP/۶/۱۹۸ ج ۴ الف ۷ ۱۳۹۷
رده بندی دیویی	: ۳۷۹/۲۹۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۲۳۰۷۸۱

عنوان: مسئولیت مدنی ناشی از ترک فعل منجی غریق با نگاهی بر قانون مجازات اسلامی جدید

مؤلف: علیرضا اکبری بنی

ناشر: گروه آموزشی مدرس، سنجش و دانش

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۷

صفحه آرایه: مهتاب دوستی

طراح جلد: مهتاب دوستی

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۱۸۰.۰۰۰ ریال

کلیه حقوق مادی و معنوی برای مؤلف محفوظ می باشد

www.rezomephd.ir

www.sanjesh.ir

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه	۱
اهمیت و ضرورت انجام:	۲
روش شناسی:	۴
نوآوری:	۴
ساماندهی:	۴
فصل اول:	۶
مفهوم مسئولیت مدنی ناشی از ترک فعل منجی غریق	۶
- مبحث اول- تعاریف	۷
گفتار اول - نجات غریق:	۷
بند اول - منجی غریق:	۷
بند دوم - سرمنجی غریق:	۸
بند سوم - متفرقه	۹
الف- غرق شدگی و انواع غرق شدگی	۹
ب - کمک‌های اولیه	۹
گفتار دوم - مسئولیت مدنی	۱۰
بند اول - اقسام مسئولیت مدنی	۱۲
بند دوم - اقسام ترک فعل	۱۵
ترک فعل غیرمستقل	۱۵
ترک فعل مستقل	۱۶
خودداری و امتناع محض بدون وجود یک تکلیف قانونی خاص	۱۸
بند سوم - ارکان تحقق مسئولیت	۱۹
مبحث دوم - مبانی مسئولیت ترک فعل منجی غریق	۱۹
گفتار اول - مبانی اخلاقی و مذهبی	۲۰
بندیکم - مبانی اخلاقی	۲۰
الف- مفهوم اخلاق	۲۰

- ۲۲..... ب. رابطه‌ی اخلاق و حقوق
- ۲۴..... بند دوم - مبانی مذهبی
- ۲۵..... الف - آیین‌های غیر اسلامی
- ۲۶..... ب - آیین اسلام
- ۲۹..... گفتار دوم - قاعده لاضرر و قاعده احترام
- ۲۹..... بند یکم - قاعده
- ۳۳..... الف - ترک فعل از دیدگاه فقهای اهل سنت
- ۳۵..... ب - ترک فعل از دیدگاه فقهای شیعه
- ۳۹..... بند دوم - مبانی حقوقی
- ۳۹..... الف - حقوق کبفری
- ۴۶..... ب - مبانی مدنی (حقوق خصوصی)
- ۷۸..... فصل دوم:
- ۷۸..... شرایط تحقق مسئولیت مدنی ترک فعل منجی غریق
- ۸۰..... مبحث اول - خسارت یا ضرر
- ۸۱..... گفتار اول - مفهوم ضرر
- ۸۲..... بند اول: ضرر بدنی
- ۸۴..... بند دوم: ضرر مادی (مالی)
- ۸۵..... گفتار دوم - شرایط ضرر
- ۸۵..... بند اول - مسلم بودن ضرر
- ۸۶..... بند دوم - مستقیم بودن ضرر
- ۸۶..... بند سوم - عدم جبران ضرر در گذشته
- ۸۸..... مبحث دوم - فعل زیانبار
- ۸۹..... گفتار اول - افعال مشروع فعل
- ۹۴..... گفتار دوم - فعل ضرری در مسئولیت قهری و قراردادی
- ۹۴..... بند اول - فعل ضرری در مسئولیت قهری
- ۹۶..... بند دوم: عهدشکنی در مسئولیت قراردادی
- ۹۶..... الف: عدم اجرای قرارداد

- ب: عدم اجرای قرارداد به نحو مطلوب ۹۸
- ج: عدم اجرای قرارداد به موقع یا تأخیر در اجرا ۹۹
- گفتار سوم_ فعل زیانبار منجی غریق در محیط کار استخر و خارج از آن ۱۰۰
- بند اول_ فعل زیانبار منجی غریق در محیط کار استخر ۱۰۰
- الف_ رابطه‌ی تبعیت یا گماشتگی ۱۰۱
- ج) آقای ج فاقد کارت ناجی یا کمک ناجی ۱۰۲
- ب_ مسؤلیت تابع ۱۰۸
- ج_ ارتکاب فعل زیان بار در هنگام انجام وظیفه یا به سبب آن ۱۰۹
- بند دوم_ فعل زیانبار منجی غریق در محیط خارج از کار استخر ۱۱۲
- الف_ در معرض خطر جانی بودن شخص ۱۱۳
- ب_ علم منجی غریق ۱۱۳
- ج_ توانایی اقدام به نجات ۱۱۴
- د_ حالت اضطراری باشد ۱۱۴
- و_ عدم توجه خطر برای خود او یا دیگران ۱۱۴
- ی_ خودداری منجی غریق از نجات غریق ۱۱۶
- مبحث سوم - رابطه سببیت ۱۱۷
- گفتار اول - تفاوت علت با سبب و شرط ۱۱۸
- بند اول - شرط ۱۱۹
- بند دوم - علت ۱۲۱
- بند سوم - سبب ۱۲۵
- گفتار دوم_ رابطه سببیت در حقوق کیفری ۱۳۱
- بند اول_ ایجاد اسباب خطر فعل ۱۳۱
- بند دوم_ تأثیر اسباب خطر نسبت به مجنی علیه ۱۳۲
- بند سوم_ رابطه علت و سببیت ۱۳۲
- گفتار سوم_ رابطه سببیت در حقوق مدنی (خصوصی) ۱۳۴
- فصل سوم: ۱۳۹
- آثار مسئولیت ناشی از ترک فعل منجی غریق ۱۳۹

۱۴۰	مبحث اول_ حدود مسئولیت منجی غریق
۱۴۰	گفتار اول_ حدود مسئولیت قراردادی منجی غریق
۱۴۱	گفتار دوم_ حدود مسئولیت غیرقراردادی منجی غریق
۱۴۳	مبحث دوم - جبران خسارت وارده در دعاوی مسئولیت مدنی ناشی از ترک فعل منجی غریق
۱۴۳	گفتار اول_ شیوه‌های اختصاصی جبران خسارت
۱۴۴	بند اول_ شیوه‌های اختصاصی جبران خسارت مادی
۱۴۴	الف_ جبران خسارت بدنی
۱۴۹	ب_ جبران خسارت غیر مادی و معنوی
۱۵۰	بند دوم_ شیوه‌های مشترک جبران خسارت (مادی و معنوی)
۱۵۱	ب_ پرداخت پول
۱۵۵	گفتار دوم_ میزان جبران خسارت ناشی از ترک نجات جان دیگری
۱۵۷	گفتار سوم_ شیوه‌های تأمین جبران خسارت
۱۵۷	بند اول_ ایجاد مسئولیت تضامنی
۱۵۸	بند دوم_ بیمه اجباری مسئولیت
۱۵۸	بند سوم_ تأسیس تأمین خسارت
۱۶۰	مبحث سوم_ آیین دادرسی مسئولیت مدنی ناشی از ترک فعل منجی غریق
۱۶۰	گفتار اول_ دعوی مسئولیت
۱۶۰	بند اول_ خواهان
۱۶۳	بند دوم_ خواننده
۱۶۳	بند سوم_ خواسته دعوی و دفاع خواننده
۱۶۵	بند چهارم_ ادله اثبات دعوی
۱۷۰	منابع و مأخذ

جوکاری بی فضول از من برآید
مرا در وی سخن گفتن نشاید
و گر بینم نابینا و چاه است
اگر خاموش بنشینم گناه است
سعدی

مقدمه

امروزه هیچ گونه فعالیت اجتماعی را نمی توان یافت که مسئولیت مدنی در آن نقش نداشته باشد، همچنین قواعد حقوقی ناظر بر خسارات ناشی از صدمات جانی، اصلی ترین بخش حقوق مسئولیت مدنی را تشکیل می دهد. از زمان تصویب قانون مجازات اسلامی و قانون مسئولیت مدنی و حکومت قواعد فقهی در این بخش حقوق ایران، سؤاها و ابهامات بسیاری در مورد حکم طیف وسیعی از خسارات ناشی از صدمات مطرح گردید، که به رغم گذشت حدود نیم قرن هنوز پا برجاست و حکم آنها برای جامعه حقوقی و حتی دادگاهها روشن نیست.

با این توضیح که مسئولیت ممکن است در پی الزام قانون یا تعهد (قرارداد) یا عرف باشد، هرگاه قانون و عرف، حادثه یا صدمه ای را به شخصی مستند بدانند آن شخص، ضامن خواهد بود؛ خواه فعل ارتكابی ایجابی باشد یا سلبی؛ خواه از سوی عامل ضرر با سوء قصد همراه باشد یا نباشد خواه فعل مزبور به مباشرت یا به تسبیب و یا به اجتماع آن دو صورت گرفته باشد؛ و خواه فعل مرتکب با تقصیری همراه باشد یا نباشد و هرگاه عرف، صدمه و حادثه را به شخصی که در مظان اتهام است، مستند و منتسب نداند، آن شخص ضامن نخواهد بود.

به رغم به تبعیت قریب به اتفاق فقها، در عمل تشخیص رابطه استناد (وجود یا عدم وجود این رابطه) و تعیین مصادیق آن همانند بسیاری از مفاهیم عرفی همواره به سهولت و سادگی میسر نبوده است؛ مانند عسر و حرج، اضطراب و... از این رو تعیین شخص ضامن گاه با

دشواری و صعوبت همراه است؛ زیرا عرف برای متسبب و مستند کردن ضرر به شخصی خاص، عوامل متعدد و متغیر فراوانی را ملحوظ می‌دارد. از جمله مواردی که تشخیص رابطه استناد (و یا به تعبیر برخی حقوقدانان، رابطه سببیت مؤثر) با مشکل مواجه می‌باشد مسئله عدم اقدام به نجات جان فرد غرق شده توسط منجی غریق می‌باشد؛ یا به تعبیری زمانی است که عدم اقدام به نجات توسط منجی غریق، باعث فوت یا زوال منفعتی از منافع او یا قطع عضوی از اعضایش شده است. از سویی نیز در حقوق کنونی ما همانند برخی از کشورها قوانینی به تصویب رسیده و تکلیف به نجات را قانوناً برعهده عموم و هم نوعان نهاده شده است. در این قوانین برای ناقصین تکلیف مجازات تعیین شده است، لذا به فراخور بحث به مسئولیت کیفری کسانی که از نجات دیگران سرباز می‌زنند نیز اشاره خواهد شد. شایان توجه است که در هیچ یک از قوانین مذکور، سخنی از مسئولیت مدنی اشخاص به میان نیامده است، لذا درصدد برآمدن با پرداختن به این موضوع و بررسی قوانین مرتبط گامی هر چند کوچک برای روشن ساختن زوایای تاریک این موضوع برداشته باشم.

اهمیت و ضرورت انجام:

با توجه به تقسیم بندی‌های متعدد از ترک فعل و شرایط احراز مسئولیت به واسطه ترک فعل طبق قوانین جزایی و حقوقی که پراکندگی زیادی نیز دارند و شرایط موجود فعالیت منجیان غریق در میادین آبی ممکن است با صدور آرای متعارض توانمندی قضایی اسلامی و لزوم یک دادرسی عادلانه را زیر سؤال ببرد و این مجموعه از این جهت می‌تواند در جهت تکمیل ضوابط مربوط ایفای نقش کند.

در صورتی که حادثه‌ای بر غریق وارد شود که اگر خود اقدام به نجات کند، سلامتی خویش را باز می‌یابد، ولی به هر دلیلی اقدام به نجات صورت نمی‌گیرد؛ تا اینکه در نهایت، جنایت و یا ضرر سرایت کرده، باعث مرگ مجنی علیه یا متضرر می‌شود، در این